



ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330.366:338.124.4.001.86

Дмитрук Б. П.¹

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ ДОСВІДУ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕЯКИХ КРАЇН СВІТУ

Проаналізовано рівень корупції в Україні як складової хабарництва, кримінально-правової, політичної, соціальної і культурної проблеми, що набрала майже відкритих форм, перетворилась у повсякденне явище і є на сьогодні головною загрозою для української демократії. Обґрунтована доцільність використання досвіду антикорупційної політики Сінгапуру, Гонконгу, Греції та інших країн у боротьбі з хабарництвом і зловживанням чиновників. Акцентована увага на тому, що скопіювати системи боротьби з корупцією неможливо, і кожна країна, зокрема і Україна, повинна створювати свої. Запропоновано здійснити ряд практичних кроків, які дозволять зменшити негативні прояви корупції в Україні.

***Ключові слова:** корупція, хабарництво, індекс сприйняття корупції, досвід антикорупційної політики.*

ВСТУП

Корупція, яка є складовою хабарництва, – це не лише кримінально-правова, а комплексна політична, соціальна, економічна і культурна проблема.

В Енциклопедії бізнесмена, економіста, менеджера це поняття трактується так: «Корупція (латинське «corruption» – підкуп). 1. Окремі злочинні угруповання, об'єднані за спільними економічними чи політичними інтересами. 2. Угруповання людей, що здійснюють протиправні дії задля власної вигоди. Це підкуп, продажність посадових осіб, державних, громадських і політичних діячів» [1].

Головний внутрішній ворог України на сьогодні – корупція. За даними аналітиків, 60–80 % української економіки повністю або частково знаходиться в тіні: зарплати видаються в конвертах, податки не платяться, закони не виконуються, процвітають відкати, продовжують працювати тіньові схеми. Держава щорічно втрачає мільярди доларів [2].

¹ Рецензент – д. е. н., професор Мігус І. П.



В Україні корупція своїми метастазами пронизала всі сфери сучасного життя. Без корупційного «змазування» не працюють деталі механізму держави, не надаються послуги в освіті, медицині, комунальні та інші види послуг населенню... Традиційні в усьому світі заходи протидії корупції в нашій країні, на переконання доктора економічних наук М. Хавронюка, не працюють через ... корупцію [3].

Як іронічно зауважує Р. Малко, «... з корупцією в Україні борються давно. Точніше, завжди. На словах. Серед визначних борців зазвичай найбільші корупціонери. Так повелося. Відповідно сам процес уже видається безнадійним, а наша країна посідає «почесне» третє місце у списку найкорумпованіших держав Європи» [4].

Головною загрозою для української демократії є саме корупція, яка в останні роки набрала майже відкритих форм і перетворилася у повсякденне явище.

Корупція підточує демократію і призводить до її моральної і культурної деградації. Щоб функціонувати, їй потрібні ті, хто дає хабарі, ті, хто їх бере, і пасивність або безпомічність решти суспільства. Вона блокує роботу інституцій, утримує медіа, змушуючи їх мовчати або працювати в режимі скандалів, не переймаючись пошуком глибшої інформації, без поваги до презумпції невинності тих, кого легковажно засуджує. У часи корупції найкраще продаються газети, які порпаються в чужій білизні, публікують провокації, роблять ставку на сексуальні плітки, здобувають таким чином читачів [4].

Корупція дискваліфікує політичний клас як такий, що живить популістські рухи, які зміщають еліти, відірвані від народу.

На переконання директора Інституту трансформації суспільства О. Соскіна, корупція вирізняється від хабарництва тим, що вона виникає там, де при владі знаходиться кланово-олігархічний капітал, який залежить від монопольного прибутку. Для збереження прибутку на керівні посади розставляються підконтрольні політики, які реалізують інтереси монополістів [5]. Так виглядає корупція в Україні, тому її наявність не залежить від людей. І подолати кланово-олігархічний капітал можливо лише за умови потужної народної підтримки [6].

Питанню боротьби з корупцією присвячені роботи відомих економістів і практиків, зокрема Блінова І., Зотова Г., Клименчика Г., Котванова В., Малко Р., Рябошапки Р., Соскіна О., Хавронюка Н., Шевчука І. та ін.

Але, як свідчить практика, нагромаджений обсяг наукових досліджень не в повній мірі розкриває особливості стану і глибини корупції в Україні та напрямки боротьби з цим ганебним явищем в умовах задекларованого вектору інтеграції України до Європейського Союзу і потребує подальшого дослідження.



ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є аналіз стану та основних проблем боротьби щодо корупції в Україні, причини неефективної боротьби з цим соціальним і економічним явищем. Обґрунтована доцільність і можливість використання досвіду антикорупційної політики Сінгапуру, Гонконгу, Греції та інших країн у боротьбі з хабарництвом і зловживанням чиновників як важливої передумови економічних реформ в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Про успіхи будь-якої країни у боротьбі з хабарництвом і зловживанням чиновників у світовій практиці судять за індексом сприйняття корупції, який щорічно, починаючи з 1995 р., розраховує міжнародна неурядова організація Transparency International. У 2013 році найменш корумпованими країнами виявились Данія і Нова Зеландія (в них індекс становив 91 за максимально можливого значення 100). Прикладом країни, яка з самого початку свого створення поставила за мету не допустити корупції, є Нова Зеландія.

Більша частина населення Данії взагалі не розуміє, як може існувати корупція в країні як явище. Така ж тенденція склалася і в інших скандинавських країнах. Так, Фінляндія і Швеція ділять в рейтингу 3–4 місця (індекс 89), а Норвегія – 5–6 місце (індекс 86) з Сінгапуром [7].

Результати дослідження «Барометр світової корупції» від Transparency International та Gallup International Association свідчать, що кожен четвертий житель у 107 країнах світу причетний до хабарництва. Україна посідає одне з останніх місць за рівнем віри у можливість подолання корупції: лише 29 % її громадян вважають, що боротьба проти хабарництва має сенс.

У 2012 році Україна «покрщила» рейтинг «Індекс сприйняття корупції» і знаходилася на 144 місці серед 170 країн світу (табл. 1), а в 2013 р. – на 144–149 місці (табл. 2).

Боротьбу з корупцією попередній уряд здійснював лише декларативно. «Паперових кроків» було зроблено багато. У 2011 році була схвалена урядова програма боротьби з корупцією, і в бюджеті були передбачені кошти в сумі майже мільярд гривень. Національний антикорупційний комітет, який очолював Президент, демонстрував «бурхливу діяльність», але за рік так нічого і не було зроблено.

За даними Transparency International, у 2012 році 95 % усіх коштів (понад 820 млн грн) державної антикорупційної програми України були спрямовані на заходи, далекі від боротьби з корупцією [8].



Таблиця 1

«Індекс сприйняття корупції» економіками деяких країн світу, 2012 р.

№ п/п	Країна	Місце в рейтингу
1	Данія	1
2	Фінляндія	2
3	Нова Зеландія	3
4	Польща	41
5	Туреччина	54
6	Румунія	66
7	Росія	133
8	Україна, Центральна Африканська Республіка, Республіка Конго, Сирія	144
9	Папуа-Нова Гвінея	150
10	Туркменістан	170

Джерело: за даними Transparency International

Таблиця 2

«Індекс сприйняття корупції» економіками деяких країн світу, 2013 р.

Місце в рейтингу	Країна	Індекс
1–2	Данія	91
1–2	Нова Зеландія	91
3–4	Фінляндія	89
3–4	Швеція	89
5–6	Норвегія	86
5–6	Сінгапур	86
7	Швейцарія	85
8	Нідерланди	83
9–10	Австралія	81
9–10	Канада	81
	* * *	
144–149	Україна	25

Джерело: за даними Transparency International

За даними опитування респондентів, органами державної влади в останні роки здійснювалось недостатньо заходів щодо боротьби з корупцією. Корумпованість державного сектору досягла 88 %; при вирішенні питань у державному секторі, вважають респонденти, важливо мати особистий контакт (83 % відповідей респондентів), а дії уряду в боротьбі з корупцією неефективні (80 % відповідей) [8] (табл. 3).



Таблиця 3

Відношення респондентів до органів державної влади і до здійснюваних нею заходів щодо боротьби з корупцією, 2012–2013 рр.

№ п/п	Відповіді респондентів	Відсоток відповідей респондентів
1	Корумпованість державного сектору	88
2	Урядом країни керують організації, які діють у власних інтересах	84
3	При вирішенні питань у державному секторі важливо мати особистий контакт	83
4	Дії уряду у боротьбі з корупцією неефективні	80
5	За останні роки (2012–2013) рівень корупції значно зріс	43
6	Державна антикорупційна боротьба має бодай якийсь результат	4

Джерело: [8]

Дані табл. 3 свідчать, що державні органи влади були корумпованими, а здійснювані нею заходи були неефективними.

За рівнем корупції Блінов А. поділив країни світу на три групи [9]:

1. Країни, в яких рівень корупції спостерігається у верхніх ешелонах влади, і вона направлена на підміну інтересів виборців інтересами владної верхівки.
2. Країни, в яких до цього виду корупції додається ще й бюджетно-комерційна, яка виникає у взаємодії влади і бізнесу, наприклад, при здійсненні державних закупівель і отриманні квот і ліцензій.
3. Країни, в яких до цих двох видів корупції додається ще один вид, який розпочинається з дачі хабарів міліції, лікарям, посадовим особам освіти тощо.

В Україні «процвітають» усі три види корупції. Про це свідчать дані табл. 4 і 5.

Як свідчить досвід багатьох країн світу, побороти корупцію можна. Потрібна лише політична воля. Для України найбільший практичний інтерес являє досвід Сінгапуру, Гонконгу, Греції, інших країн, де традиції хабарництва мали не менш глибоке коріння, ніж у нашій країні. У рік отримання незалежності (в 1965 році) Сінгапур був злиденною країною, яка імпортувала навіть прісну воду і будівельний пісок. Це була найбільш корумпована країна світу – держава бандитів і казнокрадів. Цю невеличку за своїми розмірами острівну країну з населенням 5,4 млн осіб, за самих несприятливих умов, наскільки це



можливо, впродовж декількох десятиліть Лі Куан Ю перетворив з бідної британської колонії в одну з найрозвиненіших країн світу.

Таблиця 4

Найкорумпованіші сфери в Україні

№ п/п	Основні сфери	Відсоток відповідей респондентів
1	Судова система	66
2	Правоохоронні органи	64
3	Державна служба	56
4	Охорона здоров'я	54
5	Парламент	53
6	Політичні партії	45
7	Освітня система	43
8	Бізнес	36
9	Військова сфера	28
10	Засоби масової інформації	22
11	Релігійні інституції	21
12	Громадські організації	20

Джерело: [8]

Таблиця 5

Сплачували хабар, щоб дістати послуги

№ п/п	Сфери України	Відсоток відповідей респондентів
1	Правоохоронні органи	49
2	Медичні установи	41
3	Освітні заклади	33
4	Земельні служби	25
5	Реєстраційні та дозвільні служби	22
6	Суди	21
7	Податки	18
8	Комунальні підприємства	6

Джерело: [8]

Боротьба з корупцією в Сінгапурі розпочалася з таких ключових моментів:

1. Була спрощена процедура прийняття рішень і вилучені будь-які двозначності в законах.
2. Відмінені практично всі дозволи і ліцензії для здійснення підприємницької діяльності.



3. Були різко підняті зарплати суддів, і на ці посади залучили кращих приватних адвокатів. Заробітна плата сінгапурського судді досягла декількох тисяч доларів на рік, а з 1990-х років перевищує 1 млн.
4. Державним службовцям, що займають відповідальні посади, заробітна плата була піднята до рівня топ-менеджерів приватних корпорацій (до 20–25 тисяч доларів на місяць). Нині місцева бюрократія вважається однією з найефективніших і найбільш високооплачуваних – заробітна плата сінгапурських чиновників вища, ніж у рівних їм за статусом службовців у США [7].

Антикорупційне бюро Сінгапура працювало наскільки ефективно, що у народі його називали «Бюро розслідувань заразно́ї жадібності» [10].

Довговічні вироки великим корупціонерам, конфіскація майна і в'язниця за подарунки, величезні штрафи за відпочинок на навіть недорогих курортах за державний кошт, покарання штрафами й тюрмою як хабарника, так і того, хто дає хабар, – усе це дало надзвичайні результати.

За даними Всесвітнього банку, на сьогодні Сінгапур посідає друге місце (після нафтового Катару) за розміром національного доходу на душу населення за паритетною купівельною спроможністю. У 2013 році цей показник становив для Сінгапура 76 860 дол. США. За останні десять років він виріс майже втричі [10].

Починаючи з 2006 року і до сьогодні, Сінгапур впевнено утримує звання найбільш бізнес-привабливої економіки у світі. Це третій фінансовий центр світу після Нью-Йорка і Лондона. Перше місце в світі Сінгапур посідає за питомою вагою високотехнологічних виробництв (хай-тек) у валовому внутрішньому продукті – близько 25 %. У найближчих «переслідувачів» Японії і США – 13 і 12 % відповідно [10]. Сінгапур, в якому кілька десятиліть тому було 40 % неписьменних, зараз – найбільший науковий центр Південно-Східної Азії, де 170 наукових центрів займаються розробкою високих технологій, де є два надсучасних університети і два політехнічних інститути.

Сьогодні Сінгапур – це електроніка і точне приладобудування, виробництво оптичних інструментів і лінз, найсучасніших бурових платформ для нафто- і газовидобутку, комп'ютерної техніки, літакобудування і нафтохімія, металургія і нанотехнології.

Сінгапурський порт (5 портів, розміщених у межах міста) – другий у світі з перевалки вантажів після Шанхаю [10].

Сінгапур, скориставшись розширенням світової торгівлі, залучив інвестиції і впродовж життя однієї генерації людей перестрибнув із третього світу в перший, золотий мільярд.

У вересні 2010 р. Лі Куан Ю зустрівся з В. Януковичем. Через півроку Янукович побував у Сінгапурі, зустрівся з Лі Куан Ю. Проте досвід його країни, перевірений на практиці, так і не був



запроваджений в Україні, а Національний антикорупційний комітет, що очолював Президент В. Янукович, – орган, який повинен був оцінювати ефективність антикорупційних зусиль влади, не збирався більше трьох років [7].

У китайців, як і в українців, здавна існують традиції «подякувати за допомогу» «за сприяння у вирішенні питання» чи «... дати потрібній людині». Гонконг (який був англійською колонією, а на сьогодні є спеціальним адміністративним районом Китайської Народної Республіки зі своїм урядом і своєю валютою) вважався одним із найкорумпованіших міст світу. Проте достатньо було в 1974 р. створити Незалежну комісію проти корупції з підпорядкуванням особисто губернатору – і все зразу ж змінилося. Тепер хабарі в Гонконзі беруть не частіше, ніж в Англії [11].

Заступник директора прес-служби Незалежної комісії В. Чен переконана, що гонконгський досвід дозволяє перемогти хабарництво в будь-якій країні, зокрема і в Україні, але лише репресивними методами викоринити цю ганебну звичку неможливо. Потрібно ліквідувати саму можливість для дачі хабара. Раніше в Гонконзі, щоб відкрити приватне підприємство, необхідно було зібрати до двадцяти дозвільних документів, і для цього необхідно було витратити цілий рік. На сьогодні всі довідки видаються в одній інстанції.

У Гонконзі, де заробітна плата чиновників значно нижча, однією із головних умов для перемоги над корупцією стала зміна способу мислення.

Жителям міста постійно пояснюють: якщо вам не подобається система, коли без хабара нічого не можна зробити, тоді розпочніть з себе: не платіть, жалійтеся, вимагайте!

Працівникам міністерств зараз заборонено брати подарунки від незнайомих людей: дарувати можуть лише друзі – вартість подарунку не більше 500 доларів. У залежності від кількості хабарів чиновник може отримати до 15 років в'язниці. Майно, походження якого чиновник не може пояснити (наприклад, будинок, яхта тощо, придбані, але не підтвержені доходами), конфіскуються в казну [7].

Людина, яка працює на державній службі, зобов'язана бути прозорою для всіх.

В Гонконзі, безумовно, трапляються окремі випадки корупції в сфері бізнесу. Надходять скарги і на поліцейських, яким інколи важко утриматися від хабара навіть за умови суворого покарання. Але це лише поодинокі випадки.

Коли в Гонконзі вирішили покінчити з корупцією, в успіх ніхто не вірив. Але результати перевершили всі сподівання [11].

Ще декілька років тому менталітет греків в сенсі корупції був схожим з українським. Тут теж в ходу були «подяки» потрібним людям за «допомогу». Чиновники, поліцейські, лікарі, вчителі, інші



«потрібні люди», по суті, відкрито брали гроші в конвертах і приймали дорогі подарунки. І це вважалось частиною національного менталітету. До кризи 2008–2009 рр. Греція була найкорумпованішою країною ЄС, обійшовши за цим «показником» навіть Румунію і Болгарію [7]. Проте з 2012 р. в країні розгорнулася жорстка боротьба з корупцією: прем'єр ухвалив службу перевірки органів влади (Генеральна інспекція), яка підпорядкована безпосередньо парламенту. Лише за 2014 рік інспекторами розглянуто 1515 випадків корупції, відсторонені від роботи 100 вищих чиновників, экс-міністра оборони Акіса Цохадзопулоса посадили до в'язниці на 20 років (він отримував бонуси від бізнесменів за вигідні збройні контракти), а 10 осіб потрапили під суд [13].

На відміну від Сінгапуру, в Греції співробітники Генеральної інспекції не отримують підвищеної заробітної плати: їхня зарплата (за вирахуванням податків) становить 1000 євро [13]. В умовах кризи уряд не може дозволити собі платити державним службовцям великі зарплати.

Як тільки чиновників почали сажати і звільняти, греки зразу ж повірили в реформи. За одну добу на «гарячу лінію» Генеральної інспекції надходить 20–30 дзвінків.

Співробітники служби Генеральної інспекції переконані – це відбулося виключно завдяки тому, що людей постійно інструктують по телебаченню в рекламних роликах: як діяти, коли чиновник вимагає хабара. Зазвичай рекомендують брати на розмову із хабарником цифровий диктофон або включати функцію запису в мобільному телефоні. По телебаченню постійно йде соціальна реклама для службовців, яка пояснює, наскільки аморально красти, коли в країні криза.

Приклад Греції дуже показовий: тут знайшли ефективний спосіб знизити рівень хабарів у органах влади без драконівських законів і застосування смертної кари. Якщо сінгапурський і гонконгський способи боротьби з корупцією нам не підходять, як стверджують деякі експерти, необхідно перейняти досвід греків, коли влада і народ у боротьбі з корупцією працюють разом.

Протистояти корупції можна різними способами [11]:

- через формування негативного ставлення громадян до всіх проявів цього рудимента, який істотно спотворює демократичні засади суспільства;
- через запровадження системного висвітлення у засобах масової інформації роз'яснень та популяризацію норм антикорупційного законодавства;
- через реалізацію державної антикорупційної політики;
- через проведення інших комунікативних заходів.

Але скопіювати ту чи іншу систему боротьби з корупцією неможливо [14]. Кожній країні, на переконання голови Комісії із запобігання корупції Словенії Горана Клименчича, треба створювати і



розвивати свою. Корупція – хвороба без універсального засобу лікування. Допоки його не визначиш, марно сподіватися на результат [15]. Цієї точки зору притримується і В. Котванов [16]. У цивілізованих країнах посадові особи, як і відомство, в якому ця людина працює, має не загальні, а детально регламентовані обов'язки і чітко визначену відповідальність за їхнє виконання. В цих країнах боротьба з хабарництвом ведеться шляхом жорсткого покарання, яке має сенс, оскільки хабар штовхає чиновника на порушення чітко сформованих норм.

В умовах України чиновник не завжди має мотивацію своєї діяльності. Закони, якими після їхнього прийняття керуються наші відомства, вони ж самі й створювали і при цьому проявляли чудеса винахідливості, щоб не обтяжувати себе необхідністю їх виконувати. А депутати їх приймали. Але такі заходи владу ні до чого не зобов'язували [15].

Боротьба з корупцією на сьогоднішній день – один з головних викликів нової влади.

Верховна Рада проголосувала, а Президент України підписав Закони «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про запобігання корупції», «Про основи антикорупційної політики в Україні на 2014–2015 рр.», а також про внесення змін у деякі законодавчі акти з приводу визначення кінцевих вигодонабувачів юридичних осіб і публічних діячів» [17].

В Україні вибудована вертикальна корупційна піраміда, в якій нерозривно пов'язані чиновники найнижчого і найвищого рангу, політики, судді. На відміну від корупції західних країн, українська корупція афілійована, тобто один високопосадовець може збагатитись на кілька мільйонів за день. Бо він здатен впливати на діяльність сотень підприємців, не виходячи зі свого кабінету і ніби не втручаючись у справу: це роблять його підлеглі на нижчих рівнях. А він лише перерозподілить суспільні ресурси на коло зацікавлених осіб [18].

Така корупційна схема працює чітко і довести, до кого веде ниточка і в чиїх кишенях осідають найбільші капітали, буває неможливо. Можливість зловживати службовим становищем в особистих інтересах та задля збагачення афілійованих осіб – це, на переконання О. Хмари, виконавчого директора «Transparency International», «хребет» української корупції, який важко переламати [18].

З приходом нової влади дещо змінилось: держава перестала вилучати гроші з бюджету в інтересах «сім'ї». Вертикаль, яку вибудувала попередня влада, впала. При цьому все ще працюють на рівні відомств, областей, конкретних осіб. Тотальна корупція нікуди не ділась, і в 2014 році, на думку В. Шубініна, голови правління Центру протидії корупції, вона на державному рівні провалена [18] з вини державних структур, покликаних вести антикорупційну боротьбу (рис. 1).

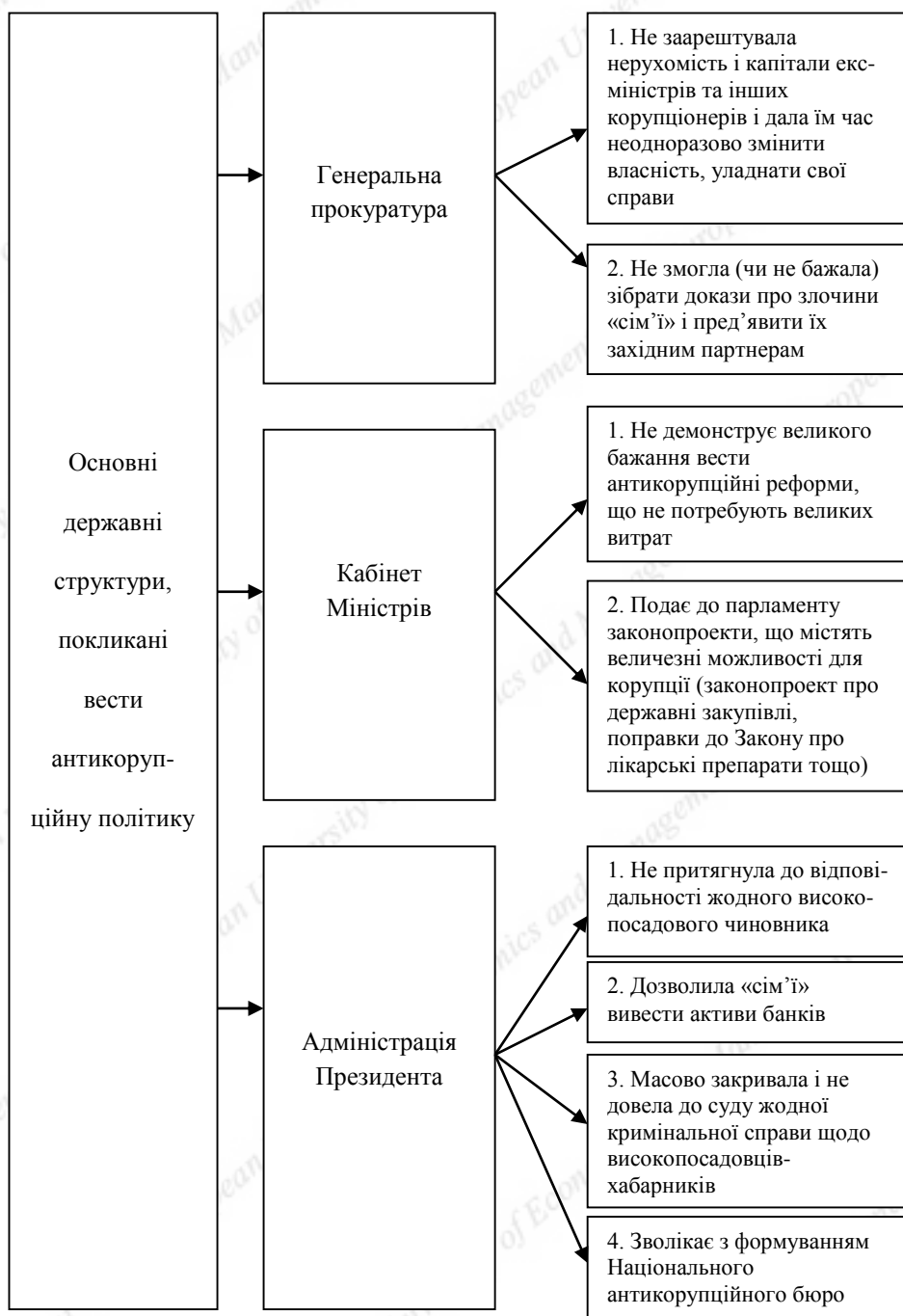


Рис. 1. Державні структури, покликані вести антикорупційну боротьбу, й основні упущення в їхній роботі

Джерело: розроблено автором з використанням [18]

Представники міжнародних фінансових фондів і організацій відкрито запитують: «Ваш президент говорить багато правильних слів, але де результати?» І це справді соромно, бо ми видаємося



посміховиськом в очах західних партнерів, проте з умовою, що не будемо розкрадати цю допомогу [18].

В Україні продовжують скорочуватись суми надходжень іноземних інвестицій. Західні інвестори відкрито заявляють, що саме рівень корупції є перешкодою до збільшення інвестицій. Ніхто не хоче вкладати гроші в країну, яка за 2013–2014 роки не піднялась, а навіть опустилась в рейтингу протидії корупції (табл. 1, 2). І це сталося після Революції Гідності, після загибелі людей, які вийшли проти бандитів і злочинців.

Україна залишається в групі країн підвищеного ризику, перебуваючи на одному рівні з Камеруном, Іраном, Нігерією, Центральною Африканською Республікою та Папуа – Новою Гвінеєю! Дослідження показує, що за нової влади чиновники частіше і в більших розмірах вимагають хабарі від представників бізнесу. У державі погіршуються умови підприємницької діяльності та й загальні умови життя більшої частини населення.

За даними дослідження, більш як дві третини українців готові протестувати проти корупції. Це позитивний момент. Але водночас 60 % зізнаються, що дають хабарі [18].

Рецепт боротьби з корупцією простий. Передусім кожен хабарник має знати, що в нього конфіскують майно, суворо покарають, і він сидітиме у в'язниці, йому заборонять працювати в державних органах.

Але поки що в тюрмі не сидить жоден великий корупціонер. На сьогодні він нічим не ризикує. У найгіршому випадку отримає догану або його звільнять з роботи. Маючи гроші та зв'язки, він завжди зможе знайти собі хорошу роботу.

На нашу думку, побороти корупцію в Україні за короткий період часу неможливо. Коли у чиновника виникає можливість швидко поліпшити свій матеріальний стан – віддати борги, купити машину чи квартиру, навчати дітей за кордоном, вилікувати маму, відпочити за кордоном, – він не зможе утриматись від спокуси і не порушити закон. А «забруднившись» один раз – вже важко зупинитись.

ВИСНОВКИ

Щоб подолати корупцію в Україні, потрібна всеохоплююча комплексна стратегія боротьби з цим явищем. Запобіганню прояву корупції сприятиме застосування урядом таких кроків.

1. Запровадження ефективного і прозорого рівня влади.
2. Забезпечення верховенства права, яке ускладнювало б вплив різних чинників на прояви корупції і хабарництва. Якщо в системі вже є люди, які за її допомогою реалізують власні корумповані інтереси (інспектори, чиновники, прокурори, судді тощо), зламати цю ситуацію дуже важко.
3. Дерегуляція бізнесу. На сьогодні Закони України вимагають від підприємств величезних затрат часу на зовнішні інспекції, багато складної паперової роботи, великої кількості перевірок



контролюючих органів. Усе це має бути спрощено, інакше новий бізнес створюватиметься в інших країнах, а не в Україні.

4. Зміна податкової системи, скасування усіх законів, які сприяють хабарництву та заохочують його. Без цього жодна формальна антикорупційна агенція, ніяка боротьба з корупцією нічого не досягнуть.
5. Забезпечення високого рівня освіченості працівників антикорупційних структур, заповнення вакансій на ці посади працівниками, які отримали освіту за кордоном.
6. Підвищення рівня свідомості людей, усвідомлення ними розуміння в незворотності покарання у випадку корупційних проявів незалежно від приналежності до політичної партії чи державного органу.
7. Проведення спеціальних антикорупційних заходів.
8. Належне розслідування випадків корупції та шахрайства, яке є невід'ємною частиною цього процесу.

Отже, використання досвіду антикорупційної політики Сінгапуру, Гонконгу, Греції та інших країн дозволило б суттєво зменшити негативні прояви корупції в Україні, що сприяло б ефективному розвитку економіки країни.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / за ред. Р. Дяківа. – К. : Міжнародна економічна фундація, 2000. – С. 312.
2. Березовец Т. Не давай нікогда! / Т. Березовец // Аргументы и факты в Украине. – 2005. – № 1–2. – С. 9.
3. Хавронюк Н. Коррупция: как «шук» выпускают «в реку» / В. Хавронюк // Зеркало недели. – 2009. – № 19. – С. 6.
4. Малко Р. Корупційні канікули / Р. Малко // Український тиждень. – 2014. – № 41. – С. 4.
5. Вівьорка М. Корупція й «віткання» посад по-французьки / М. Вівьорка // Український тиждень. – 2013. – № 15. – С. 30.
6. Аргументы и факты в Украине. – 2011. – № 11. – С. 5.
7. Шевчук И. Украинское время идей Ли Куан Ю / И. Шевчук // Деловая столица. – 2014. – № 16. – С. 23.
8. Український тиждень. – 2013. – № 28. – С. 6.
9. Блинов А. Заостренный взгляд на коррупцию / А. Блинов // Зеркало недели. – 2014. – № 14. – С. 7.
10. Пидлуцкий О. Смерть титана / О. Пидлуцкий // Зеркало недели. – 2015. – № 11. – С. 1.
11. Дмитрук Б. П. Антикорупційна діяльність уряду України як важлива передумова проведення економічних реформ / Б. П. Дмитрук, О. Ю. Мельник // Економіка та держава. – 2014. – № 1. – С. 66.
12. Рябошапка Р. Не брать нельзя? / Р. Рябошапка // 2000. – 2014. – № 3. – С. В3.
13. Зотов Г. Сражение с гидрой / Г. Зотов // Аргументы и факты в Украине. – 2014. – № 36. – С. 12.
14. Стюард М. Только жесткость и непримиримость победят коррупцию / М. Стюард // Аргументы и факты в Украине. – 2008. – № 41. – С. 10.
15. Клименчич Г. У Словенії немає недоторканих / Г. Клименчич // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 208. – С. 5.
16. Котванов В. Коррупция в законе. Что делать? / В. Котванов // 2000. – 2011. – № 41. – С. F5.
17. Зеркало недели. – 2014. – № 39. – С. 1.
18. Львова І. Чому вони так тирять? / І. Львова // Експрес. – 2015. – № 18. – С. 9.

Дата надходження до редакції – 05.03.2015 р.